

La fantasia de la felicitat

GIANNI RODARI

NATALIA GINZBURG

CESARE PAVESE

Gianni Rodari hauria fet 95 anys aquest octubre, i l'any que ve serà el centenari de Natalia Ginzburg

Encara ens calen contes per telèfon, ni que sigui mòbil

El conte de fades és el lloc de totes les hipòtesis, deia Gianni Rodari. L'escriptor i pedagog italià defensava la imaginació, la creativitat infantil i la paraula com a eina alliberadora. Mestre de la fantasia, feia entrar els lectors a la realitat per la finestra. Sempre és més divertit que entrar-hi per la porta.

Rodari (1920-1980) hauria fet 95 anys aquest 23 d'octubre. "L'escola m'ensenyava la llengua del consentiment, de l'adaptació al món tal com és, a les coses tal com són, a l'autoritat -recordava ell-. Jo vaig créixer sota el feixisme. Ens feien aprendre la llengua del dictat, la llengua per dir sempre que sí. Però els nens s'han de construir sobre la llengua lliure, la llengua per dir només aquells sí que senten seus, i per dir que no quan volen dir que no".

Ja fa mig segle que es va publicar el clàssic *Contes per telèfon*. Però els nens i no tan nens d'avui encara necessiten que els expliquin històries com la del jove cranc entestat a caminar endavant com les granotes. Ho aconsegueix, perquè amb voluntat i esforç es pot aprendre tot. Un cranc vell intenta redreçar-lo, fer-lo desistir: "Què et penses que fas? També jo, quan era jove, em pensava que ensenyaria als crancs a cami-

nar endavant. I vet aquí què hi he guanyat: visc tot sol, i la gent es mossegaria la llengua abans de dirigir-me la paraula. Mentre hi siguis a temps, fes-me cas: acontenta't a fer com els altres i un dia m'agrairàs el bon consell". El jove cranc se l'escolta sense dir ni piu, però per dintre pensa: "Tinc raó jo". I, revestit de coratge i determinació, reprèn el camí que considera encertat.

Atreveix-te a parlar a un sord i a mostrar una rosa a un cec

Gianni Rodari animava els infants a fer coses difícils. Com ara "parlar als sords, mostrar una rosa als cecs o alliberar els esclaus que es creuen lliures". Esperonava les criatures a trencar esquemes, a rebutjar el món codificat, a fugir dels conformismes, a emetre judicis autònoms i independents. No veia la canalla només com a consumidora, sinó també -i sobretot- com a creadora i productora de valors i de cultura.

Vaig descobrir l'univers Rodari a l'escola, a primer o segon de bàsica: ens en llegien contes al menjador, mentre dinàvem. En canvi, tot just començo a conèixer una coetània seva: la també italiana Natalia Ginzburg (1916-1991). Suposo que tots tenim pendent algun autor que intuïm que ens seduirà però, pel que sigui, n'anem ajornant la cita inici-

al. A mi m'ha passat amb Ginzburg. Ara n'he llegit l'imprescindible recull de textos *Les petites virtuts* (en una oportuna traducció al català publicada a Àtic dels Llibres que, per cert, agrairà una revisió lingüística de cara a la segona edició) i he decidit que ha arribat l'hora de submergir-me en aquesta escriptora. L'any que ve se'n celebrarà el centenari i vull arribar-hi amb els deures fets.

L'ofici d'escriure històries inventades o viscudes

Les petites virtuts no és pas una mala finestra d'entrada a l'obra de Natalia Ginzburg. Et deixa amb moltes ganes de continuar-t'hi endinsant. Després de llegir, rellegir i subratllar les onze peces del recull -quanta bellesa que desprèn el *Retrat d'un amic*, sobre l'aspre i turmentat Cesare Pavese-, tens la sensació de conèixer de primera mà l'autora i les circumstàncies no gens fàcils que li va tocar viure i escriure. Ginzburg va tenir clar des dels deu anys a què s'havia de dedicar. "El meu ofici és escriure històries, coses inventades o coses que recordo de la meua vida". La dosi de memòria i de fantasia depenia, o això deia, del moment vital: "Quan som feliços, la nostra fantasia té més força; quan som infeliços, la nostra memòria actua amb més vivacitat". ♦♦

MINÚCIES

JORDI LLOVET

Lligacama

La màxima distinció que l'estat espanyol atorga als seus ciutadans o forasters posseeix una certa, clàssica noblesa, perquè és el toisó d'or, o velló d'or, és a dir, una pell de xai penjada per la cintura de l'animal, que els seus posseïdors es penjen del coll. Dic que té molta noblesa pel fet que el velló d'or és allò que van a buscar els argonautes, segons llegim a la mitologia grega, capitanejats per Jasó, un dels descendents d'Eol. Jasó i el seu estol d'homes van anar a la regió de la Còlquida i hi van trobar el velló que el seu pare, Pèlias, hi havia enviat per via aèria. La llegenda, o el mite, continua de maneres diverses, amb l'aparició de la infanticida Medea: només cal consultar-ho en una enciclopèdia de paper, o bo i llegint el llibre d'Apol·loni de Rodes.

La Gran Bretanya, per contra, atorga com a més gran honor una cosa que a molta gent li faria vergonya de portar penjada al coll: una lligacama. Res a veure amb la grandesa d'un mite clàssic, com el dels argonautes i el velló d'or. En aquest cas, es tracta d'una lligacama blava, brodada d'or i pedreria, amb una sive-lla daurada i una inscripció també brodada amb fil d'or. Tot va començar quan, a mitjan segle XIV, en una festa al palau de Windsor, a la comtessa de Salisbury li va lliscar a terra una lligacama pròpiament dita. El rei, Eduard

WIKIPEDIA

III, ho va veure i la va recollir per tornar-la a la comtessa; però els cortesans no van poder reprimir el riure: tot plegat era una mica còmic. Llavors, el rei, girant-se als seus súbdits, va pronunciar aquestes paraules en el francès que encara es parlava a la cort anglesa en aquell temps -perquè la Gran Bretanya va agafar aquest nom de la *petita* Bretanya, és a dir, la francesa-: "*Honi soit qui mal y pense*" ("Vergonya per als malpensats"). Els cortesans van callar, la comtessa es degué tornar vermella, i el rei va fundar, arran d'aquest fet, l'Orde de la Garrotera, és a dir, de la lligacama, que va passar a ser la màxima condecoració que encara avui dia atorguen els anglesos. Hi ha historiadors que no es creuen aquesta llegenda, i opinen que l'orde es va crear perquè els croats liderats per Ricard I, Cor de Lleó, portaven a la cama esquerra una tira de cuir, a manera de lligacama, com a signe distintiu del seu exèrcit. Així podria ser, però llavors no s'acaba d'entendre que hi tingui pertinença la llegenda: "Vergonya per als malpensats".

Winston Churchill va rebre aquesta distinció, i també més d'un president de la República Francesa: n'hi ha que la van rebutjar, diuen, perquè qui la posseeix ha d'anar amb calça curta, el dia de la cerimònia d'atorgament, ense-nyant les cames, les garretes i la garrotera corresponent, que li lliga a la cama un càrrec d'upa de la cort. No hi ha fotos de la reina Elisabet II en calcetes rebent aquesta distinció. ♦♦